

Przywileje szlacheckie

1. Po śmierci Kazimierza Wielkiego królowie byli wybierani przez możnych i rycerstwo. Król, który chciał by jego dzieci zasiadły na tronie po jego śmierci, musiał się przypodobać wybierającym. Nadawał im przywileje.
2. Przywilej koszycki sprawił, że szlachta została zwolniona z podatków. Ale król miał wydatki. Utrzymywał się z ziemi królewskiej, ale to często nie wystarczało. Musiał pożyczać. Przywileje osłabiały pozycję króla. W siłę rosło możnowładztwo. Ważni urzędnicy i możni zasiadali w Radzie Królewskiej. Był to organ doradczy. W XV wieku Radę Królewską zaczęto nazywać senatem.
3. Nadawanie przywilejów wiąże się z rozwojem gospodarczym kraju po powrocie Pomorza Gdańskiego. Okazało się, że z Gdańska można tanio transportować towary i drewno. Szlachta produkowała więc niemal na skalę przemysłową. Rozrastały się gospodarstwa tworzące folwarki. Na folwarkach pracowali chłopci mieszkający we wsiach – własnościach szlacheckich. Pracowali u siebie, a potem musieli odpracować tzw. pańszczyznę w folwarku. Aby zwiększyć dochód osiągany przez folwark, szlachta chciała ograniczeń chłopów. **Pod koniec XV wieku król Jan Olbracht przywilejem piotrkowskim określił, że wieś może opuszczać tylko jeden chłop rocznie. Ciągłe zwiększanie wymiar pańszczyzny.** Szlachta się bogaciła. Rosło znaczenie zjazdów szlacheckich tzw. sejmików ziemskich. Nic dziwnego, że szlachcice wymuszali przywileje.
4. **Przywilej koszycki.** Po śmierci Kazimierza Wielkiego królem Polski został Ludwik Węgierski. Chciał by zastąpiła go córka Jadwiga. Król zwolnił szlachtę z płacenia podatków. Przywilej w Koszycach został nadany w 1374 roku.
5. **Przywilej czerwiński.** Szlachta polska zgodziła się na udział w wojnie z Krzyżakami pod warunkiem, że król Władysław Jagiełło wyda przywilej zakazujący zajmowania i konfiskaty majątku szlacheckiego bez wyroku sądowego. Szlachta wymusiła ten przywilej w czasie zgromadzenia pospolitego ruszenia pod Czerwińskiem. Król miał nóż na gardle (czyli Krzyżaków). Wydał przywilej.
6. **Przywilej jedlnieński – krakowski.** Władysław Jagiełło chciał by na tronie po nim zasiadł nowonarodzony syn Władysław. **Szlachta wykorzystała to pragnienie króla i wymusiła wydanie przywileju potwierdzającego wydanie wcześniejszych przywilejów i wprowadzenie zasady „niemnem captivabimus” czyli z łaciny nikogo nie uwięzimy.** Do uwięzienia szlacheckich potrzebny był wyrok sądu. Przywilej ten wydano w Jedlni w 1433 roku. Król potwierdził go w Krakowie stąd nazwa tego przywileju jedlnieński – krakowski.

Miejsce na Twoją reklamę
info: reklama@lykwiedzy.pl

7. **Przywileje cerekwicko – nieszawskie.** Wydał je Kazimierz Jagiellończyk. Tym razem król zgodził się, że nie będzie pospolitego ruszenia ani nowych podatków bez zgody sejmików ziemskich. Król musiał więc pertraktować z każdym sejmikiem. W XV wieku weszła w życie praktyka zwoływania sejmiku walnego na który przyjeżdżali przedstawiciele sejmików ziemskich. Ten przywilej oddzielnie został ogłoszony dla Wielkopolski – miało to miejsce w Cerekwicy i oddzielnie dla Małopolski – w miejscowości Nieszawa. Stąd nazwa tego przywileju – cerekwicko – nieszawski.
8. Aleksander, brat Jana Olbrachta, ogłosił w 1501 roku **przywilej mielnicki**. Na jego mocy rządy sprawować miał senat. Król miał mu przewodniczyć. Na szczęście średnia szlachta doprowadziła do obalenia tego przywileju. **Było jasne, że trzeba jakoś zorganizować ustój prawny bo za chwilę przywileje przewrócą Rzeczpospolitą.**

W 1505 roku sejm walny w Radomiu uchwalił konstytucję zwaną **Nihil novi** czyli „nic nowego”. Od tych słów zaczynała się ta konstytucja. „Ponieważ prawa ogólne i ustawy publiczne dotyczą nie pojedynczego człowieka, ale ogółu narodu, przeto na tym walnym sejmie radomskim wraz ze wszystkimi królestwa naszego pałatami, radami i posłami ziemskimi za słuszne i sprawiedliwe uznaliśmy, jakoż postanowiliśmy, iż odtąd na potomne czasy nic nowego stanowionym być nie ma przez nas i naszych następców, bez wspólnego zezwolenia senatorów i posłów ziemskich, co by było z ujmą i ku uciążeniu Rzeczypospolitej, oraz ze szkodą i krzywdą czyjąkolwiek, tudzież zmierzało ku zmianie prawa ogólnego i wolności publicznej”. Tak narodziła się panująca do XVIII wieku demokracja szlachecka.

Miejsce na Twoją reklamę
info: reklama@lykwiedzy.pl